PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VI - Štev. 27 (1418) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. I. gr. TRST sreda 1. februarja 1950 Cena 15 lir

Po katerem zakonu? Nikdar nismo sramotili italijanskega naroda (Pred razpravo zoper „Sočo")

Od dne, ko je stopila v veljavo mirovna pogodba, velja za Slovence v Italiji čl. 15. te pogodbe, ki pravi: «Italija ukrene vse potrebno, da zagotovi vsem osebam, ki pridejo pod njeno oblast, brez razlike plemena, spola, jezika ali vere, uživanje človeških pravic in osnovnih svobočin, v katerih je vključena svoboda izražanja misli, svoboda tiska in objavljanja, svoboda bogoslužja, svoboda naziranja in združevanjas.

To je za Slovence v Italiji temeljni člen. Po njem so postali enakopravni. Italija jim mora zagotoviti svobodo izražanja misli v slovenščini, svobodo tiska in objavljanja v slovenščini, svobodo bogoslužja v slovenščini, svobodo naziranja in združevanja v slovenščini, svobodo izražanja misli slovenskim otrokom v slovenski šoli, svobodo izražanja misli po javnih uradih in javnih zborovanjih v slovenščini itd., itd., To pomenijo besede «brez razlike jezika».

Italijanski zakoni, posebno fašistični, ki niso v skladu s tem členom, bi morali biti že davno odpravljeni ali spremenjeni. Mirovna pogodba je vendar v veljavi že dve leti in nad štiri mesece.

Po katerem zakonu je tožen odgovorni urednik «Sočes? Ukaz imenuje člene 291. in 272 k. z. Ali je to fašistični kazenski zakonik iz leta 1930? (R. D. 19 oktobre 1930, n. 1398 — Codici Mussolini). Tam govori čl. 291 zoper sramotenje italijanskega naroda (vilipendio alla nazione italiana), čl. 272 pa zoper prevratno in protinarodno propagando in apologijo (propaganda ed apologia sovversiva o antinazionale).

K temu bi bilo pripomniti:

Nikdar nisem bral v nobenem slovenskem listu ali knjigi nobenega zasramovanja italijanskega naroda kot celote. Slovenci so se tudi v najhujših fašističnih in pofašističnih časih zavedali, da italijanski narod kot celota ni tak, kakor so ga hoteli prikazovati fašisti. Moj članek z dne 29.12.1949 to jasno ugotavija. Isto sem ponovil v članku «Ob smrti Sema Benellija» (Primorski dnevnik, 14.1.1950) in na premnogih drugih mestih, kjer sem zagovarjal slovensko-italijansko bratstvo. Bratstvo je mogoče samo z ljudmi, ki jih cenimo. Poznam po vsej Italiji mnogo, mnogo Italijanov, ki jih silno visoko cenim.

«Italija» v naših listih ne pomeni vedno italijanskega naroda v njegovi celoti, navadno je to čisto zemljepisen pojem. Cesto pomeni italijansko vlado v dobi, o kateri se govori, drugod pomeni najmočnejšo stranko ali vobče tisto skupino, ki pospešuje raznarodovanje Slovencev in jim prepoveduje prosto rabo slovenskega jezika v družini, cerkvi, šoli, na ulici, na javnih zborovanjih, v vsem njihovem zasebnem in javnem življenju. Tako skupino pomeni «Italija» v mojem članku v «Soči» z dne 29.12.1949.

Usoda našega naroda nam je sveta. Vemo, da je Italijanom usoda italijanskega naroda prav tako sveta. Ne bomo trpeli, da kdo žali narodna čustva. Prav zato ne bomo nikdar žalili narodnih čustev kakšnega sosednega naroda.

Usoda naših otrok nam je sveta. Vselej se bomo odločno borili zoper to, da bi jih kdo s tujimi šolami potujčeval. Ne delamo ne protinarodne ne protidržavne propagande, a bomo vselej obsojali vsakogar, ki bo slovenskim otrokom v Italiji onemogočal slovensko šolanje, posebno v Gorici in v Beneški Sloveniji.

Fašistična zakonodaja je bila v svoji celoti naperjena zoper vse Slovence v Italiji. Taki zakoni ne bi smeli več veljati. Pri nobenih italijanskih zakonih ni sodeloval noben Slovenec. Zakonodaja, pri kateri nimamo Slovenci nobene besede, nas ne pozna, nas ne upošteva in bo težko vselej pravična do nas.

Državni čut se krepi le s pravično zakonodajo.

Dobro bi bilo, če bi merodajni krogi upoštevali vse te misli.

ANDREJ BUDAL

DANES OPOLNOČI SE JE PRIČELA STAVKA tržaškega industrijskega delavstva

Pogajanja, ki so se pričela včeraj popoldne ob 4 med pred. stavniki sindikalnih organizacij in delodajalcev na uradu za delo, so se pozno zvečer končala brez uspeha. Ostalo je torej pri sklepu, da se opolnoči prične stavka.

Industrijski delavci so stopili v stavko, da dosežejo povišanje doklad ter tako vsaj nekoliko omilijo težak položaj, v katerem se nahajajo s svojimi sramotno nizkimi prejemki. Zahteve, ki so jih postavili industrijski delavci kot povod za pričetek stavke, to se pravi zahteve, na katere industrijci niso hoteli pristati, so kaj skromne. Poudariti je treba, da bodo morali delavci svoje voditelje dovesti do tega, da bodo postavili zahtevo za konkretno spremembo mezd, tako da se bodo te zvišale vsaj za 3 ali 2000 lir tedensko v primeri s sedanjimi mezdami. Prav tako se bodo morale povišati plače uradnikom, tako da bodo delavci dosegli povprečno vsaj 40.000 lir mesečno. Tudi v tem primeru bodo mezde dosegle komaj 70% kritja najnujnejših potreb za vzdrževanje družine.

Delavci naj vodijo svojo borbo v tej splošni stavki z vso odločnostjo, kajti vsako popuščanje pomeni poraz ne le za jutri, temveč še za dolgo dobo. Pustiti se poraziti pa bi pomenilo toliko kot predati v roke delodajalcev vso moč za nedogleden čas.

Delavstvo naj se zaveda, da je splošna stavka njegovo poslednje orožje v borbi za pravice delavstva; tega orožja si ne sme dopustiti izviti iz rok ni-

> Dokler traja stavka, bo prebivalstvo o poteku stavke obveščala radijska postaja jugoslovanske cone Tržaškega ozemlja v Kopru.

ti v direktnem nasprotnikovem napadu niti po prigovarjanju od strani. Zato je treba v teh dneh silne budnosti in pazljivosti. Ni izključeno, da se ne bi zaključila stavka s kakim «sporazumom», ki bi ga mogoče nekateri hoteli predstavljati kot uspeh stavke, kot zmago delavstva, a bi bil v resnici zmaga delodajalcev.

Ko prihajajo čudne vesti kakor tista o velikem številu delavcev v tovarni ILVA, ki jih je stavkovni oziroma tovarniški odbor odvezal stavke, se nam vsiljuje misel, da nekateri ljudje s stavko ne mislijo prav resno. Ne da bi šli po poti kominformističnega lista «l'Unità», ki ga urejuje bivši fašistični hierarh in fašistovski prostovoljec Lajolo-Ulisse in ne da bi danes hoteli polemizirati z biltenom stavkovnega odbora, si pridržujemo pravico, da bomo o teh pojavih še govorili ob primernem času.

> Odbor za podporo stavkajočim industrijskim delavcem ima svoj sedež v Ul. Ruggero Manna 29, kjer stalno posluje.

Industrijskemu delavstvu zagotavljamo vso našo pomoč, pomoč vsega resnično demokratičnega delovnega ljudstva obeh con Tržaškega ozemlja ter mu želimo, da v svoji borbi popolnoma uspe.

* * *

Stavkovni odbor je odločil, da bo tudi za časa stavke poslovala služba za razsvetljavo, vodo in plin, za pogrebe in za razdeljevanje lekarniških proizvodov. Prvi dan stavke bodo prekinili z delom uslužbenci tramvaja, filovij in avtobusov od 10. do 11. in od 15 do 16. ure. Odbor si pridržuje pravico, da v naslednjih dneh poostri te mere do popolne prekinitve z delom.

* * *

Današnji časopisi so izšli pred polnočjo, torej preč pričetkom stavke. (Zato je naš list danes samo na dveh straneh). Med stavko pa časopisi ne bodo izhajali, ker stavka tudi grafično delavstvo.

Jugoslovanska trgovinska delegacija v Mehiki

MEKSIKO, 31. — V mehikanski prestolnici pričakujejo jugoslovansko trgovinsko delegacijo. Delegacijo vodi Nikola Popovič. Sestavljena je iz 4 trgovinskih svetnikov, od katerih sta dva že v Mehiki in pripravljata pogajanja, na katerih bodo razpravljali o povečanju trgovske izmenjave med obema državama.

7. t. m. bo druga seja male skupščine OZN

LAKE SUCCESS, 31. — Mala skupščina OZN bo imela drugo sejo 7. februarja t. l. Na dnevnem redu so sledeča vprašanja: Meje bivših italijanskih kolonij, kitajsko vprašanje, tu bodo predvsem razpravljali o obtožbah nacionalistične kitajske proti ZSSR. Mali skupščini predseduje brazilski poslanik Joan Carlos Munis.

SOLIDARIETÀ degli operai della zona B con gli scioperanti

Il Comitato Circondariale S. U. del TLT per il Circondario dell'Istria riunito il giorno lunedì mattina 30. 1. 1950 in una riunione straordinaria, esaminata l'attuale situazione dei lavoratori di Trieste

CONSTATA

l'insopportabile situazione economico - politica e sociale in cui si dibatte la classe lavoratrice triestina per opera dello sfruttamento da parte della classe padronale. Questa situazione è conseguenza anche della falsa politica sindacale degli attuali dirigenti dei S. U., opportunisti e locali agenti del Cominform, che da una parte si lasciano prendere in giuoco dalla Camera del Lavoro, cioè dai Sindacati di Cosulich, mentre dall'altra, mediante l'espulsione dalla dirigenza dei Sindacati dei compagni più conseguenti nella difesa degli interessi della classe sfruttata, liquidano sempre più i S. U. quale organizzazione classista che deve difendere gli interessi della classe operaia e degli altri lavoratori sfruttati. Perciò:

assicura

in nome dei propri 17.000 organizzati dei S. U. l'appoggio nell'attuale iniziativa di lotta dei lavoratori triestini e nello stesso tempo

appoggia

il Comitato di Azione per la ricostruzione dei Sindacati Classisti di Trieste, assicurando ogni aiuto materiale e morale a tutti i lavoratori scioperanti, come al tempo del glorioso sciopero dei 12 giorni ed in altri, per il rafforzamento della fratellanza, dell'unità senza le quali ogni lotta è sterile e per la definitiva vittoria nella lotta che attualmente i lavoratori triestini stanno intraprendendo contro la classe padronale.

Invita

i lavoratori triestini a riprendere decisamente le posizioni per la lotta di principio sostenuta dal Comitato d'Azione per la ricostruzione dei Sindacati Classisti.

COMITATO CIRCONDARIALE S. U.

Posledice šovinistične gonje pred sodiščem

„To prekleto raso je treba uničiti!"

Javni funkcionar stražnik Bortolini Bruno je s temi besedami grozil Ersiliji Čokovi in njenemu možu - Tudi je oklofutal Ersilijo in njenega sina Borisa nato pa proti njima vložil tožbo - Sodišče je oba obtoženca oprostilo, ker sta bila izzvana

Včeraj dopoldne je okrožno sodišče, ki so ga sestavljali predsednik Picciola, javni tožilec Buratini in zapisnikar Piuz, pričelo s kazensko razpravo proti Čok Ersiliji in njenemu sinu Borisu, obema z Lonjerske ceste 121. Tožbo proti njima je vložil stražnik Bruno Bortolini z iste ulice, obtožnica pa jima je očitala sledeče delikte: Ersiliji, da je žalila javnega funkcionarja z besedami: «Vi ste nevednež, farabut, sramujte se itd.»; da ga je oklofutala in da se ni hotela legitimirati. Borisu, da je poškodoval javne nasade, žalil javnega funkcionarja z grdo besedo, vrgel v njega kamen, ga udaril s pestjo in se ni hotel legitimirati.

Na prvi pogled je obtožnica zelo dolga in barvita, skratka sestavljena tako, da bi nepoučeni mislil, da gre za dva človeka, ki sta se hudo pregrešila nad dostojanstvom javnega funkcionarja. Ko pa se je v sodni dvorani v pripovedovanju obtožencev, tožitelja in prič pričel razvijati dogodek, tako kot se je dogodil, je napihnjenost obtožnice pričela kopneti, tako da se je ob koncu razblinila v nič, stranki pa sta se v toliko zamenjali, da sta moralno postala obtoženca tožnika in tožnik obtoženec.

Dne 13. avgusta lani je stražnik Bruno Bortolini, ko se je vračal domov iz svoje službe, zagledal v bližini svojega stanovanja 3 mladeniče. Najmlajši, Klavdij Marc, je prav v istem trenutku hotel popraviti neko na novo vsajeno drevesce. Stražnik ga je mislel, da ga hoče pokvariti, zapodil, nato a se obrnil do 15-letnega Sergija Udoviča z besedami: «Kaj me gledaš kot pajac», in mu prisolil toplo klofuto. Takoj nato je zapodil domov tudi 15-letnega obtoženca Borisa Čoka. Ko mu je Boris odgovoril, da je že doma se je stražnik še bolj razburil, tudi njega klofutnil ter mu s pendrekom grozil, da mu bo razbil glavo. Toliko na kratko o prvi epizodi.

Drugi del inkriminiranega dejanja se je pričel s še bolj nesrečnim in nedostojanstvenim nastopom stražnika Bruna Bortolinija, ki je s stopnic svoje hiše zakričal proti Ersiliji Čokovi in njenemu možu Emilu:

«To prekleto raso je treba uničiti!»

«Katero?» ga je vprašal Emil Čok.

«Prav vašo!»

Po tem uvodu se je dogodek nadaljeval čez kake pol ure na cesti pred hišami Čokove in Bortolinijeve družine.

Javni funkcionar Bortolini Bruno je mahajoč z rokami prišel iz svoje hiše ter kričal: «VSE VAS BOM DAL ZAPRETI. VAS BOM ŽE SPRAVIL NA PRAVO MESTO!»

Borisova mama mu je na te grožnje odgovorila, da se ga ne boji s pripombo, naj pusti pri miru njene otroke. Te besede pa so bile preveč neuravnovešenosti javnega funkcionarja, ki je s KRETNJO ROKE PROTI PENDREKU ZAGROZIL, DA BO RAZBIL GLAVE. Na te besede je obtoženca Ersilija Čok stopila bliže k njemu in ga sunila. Stražnik je v tem trenutku izgubil vsako razsodnost in se dejansko lotil šibkejše žene ter jo dvakrat klofutnil. Ko je Boris videl, da je njegova mama v nevarnosti, je skočil k njima, da bi ju razdvojil in pri tem logično sunil stražnika Bortolinija Bruna. Nato mu je Boris še zabranil vstop v njihovo stanovanje kamor ga je povabil njegov oče Emil. Stražnik je namreč hotel legitimirati Borisa in njegovo mamo, ni pa izrecno od njiju zahteval osebnih izkaznic, temveč se je zaradi tega obrnil do očeta.

To bi bil v kratkih besedah dogodek, ki smo ga izvedeli iz ust obtožencev, prič in tožnika. Priče Emil Čok, Ana Černivec, Šker Danilo, Silvij Fumo in Sergij Udovič so pred sodniki z jasnim in prepričljivim pričanjem izpodbili obtožnico, predvsem pa še tožnika, javnega funkcionarja Bortolinija, ki je še celo pred sodniki trdil, da je bil izzvan, da je Boris vrgel v njega kamen, da ni izrekel brutalnih besed o uničenju proklete rase itd. Prišel je celo tako daleč, da se je kar nenakrat, 5 mesecev po dogodku, spomnil v protiutež svojim za vsakega človeka, posebno pa še za javnega funkcionarja, nevrednim besedam, da je rekdo od prisotnih takrat zavpil proti njemu: «Razbite mu glavo, umazanemu Italijanu».

Javni tožilec je v svojem govoru sicer priznal, da je pričel izzivati tožnik Bortolini, ki da je sicer malo prekoračil meje svojega delovanja, priznal, da je ugotovljeno, da je z vulgarnimi besedami. «To prekleto raso je treba uničiti» žalil, da pa je bila kljub temu žaljena čast javnega funkcionarja. Zaradi tega je zahteval, naj sodišče spozna obtoženca za krivа inkriminiranih dejanj, razen onega dela, ki govori, da se nista hotela legitimirati in obsodi Ersilijo Čok na 10 mes. zapora, Borisa Čoka pa na 5 mes. zapora. Borisu naj bi sodišče kazen odpustilo.

Končno se je oglasil k besedi še branilec odv. Zennaro, ki je svoj odlični in vestransko utemljen obrambni govor pričel takole:

«Zahvaljujem se javnemu tožilcu za omembo o priznanju vseh olajševalnih okoliščin. Za svoja klienta namreč zahtevam oprostitev, ker nista izvršila kaznivega dejanja ali pa ker sta bila v to izzvana od javnega funkcionarja».

Nato je do podrobnosti analiziral juridični in dejanski položaj ter polemiziral z javnim tožilcem o dovoljenih in nedovoljenih mejah delovanja javnega funkcionarja. Nadaljeval je:

«V našem primeru stražnik Bortolini Bruno ni bil niti v službi. Pa če bi tudi bil, bi se ne smel tako daleč spozabiti, da je uporabil klofute in grobe žaljivke. Do tega pa je prišel zato, ker je zelo nagel (sanguinario), kar lahko ugotovimo, če ga pogledamo».

Svoj govor je končal s pozivno zahtevo po oprostilni sodbi ter z besedami, ki jih je vredno ponoviti:

«Vedenje tega stražnika si morajo vzeti kompetentne oblasti za zgled, kakšni bi stražniki ne smeli biti».

Po kratkem razpravljanju je sodišče oprostilo oba obtoženca, ker sta bila izzvana od javnega funkcionarja in tako pravično postavilo stvar na pravo mesto.

V ILVI DELA 280 delavcev po pristanku stavkovnega odbora

Kakor smo izvedeli, je tovarniški odbor Ilve po navodilih stavkovnega odbora odvezal obveznosti stavke 280 delavcev te tovarne. To dejstvo je zbudilo med delavci veliko nezadovoljstvo, kajti tako veliko število delavcev, ki so z odobrenjem stavkovnega odbora oproščeni stavke, stavlja eno izmed najbolj važnih tovarn v položaj, da stavke pri svojem proizvodnem procesu tako rekoč ne čuti.

PRESKRBA

DVIG NAKAZIL. Danes naj dvignejo lastniki mlekarn pri občinskem prehranjevalnem uradu nakazila za izhlapelo mleko.

Isto naj store vodje podeželskih prehranjevalnih uradov pri Sepralu.

ODDAJA NAKAZIL. Do vključno jutrišnjega dne, 2. t. m. morajo vsi trgovci-razdeljevalci racioniranih živil oddati občinskemu prehranjevalnemu uradu nakazila za belo moko, prikuho, kruh in izhlapelo mleko. Obenem morajo oddati seznam potrošnikov zajamčene preskrbe.

Občinski urad bo v ta namen odprt danes in jutri nepretrgoma od 8. do 19. ure.

DELITEV MLEKA. Z današnjim dnem se je pričelo razdeljevanje mleka v mestu in podeželju sledečim potrošniškim skupinam:

Po 7 škatel izhlapelega mleka prejmejo potrošniki od 0 do 9 in nad 65 let na odrezek VII in VIII (latte evaporato).

Po 4 škatle skupina od 9 do 65 let na iste odrezke).

Po 7 škatel prejmejo umetno hranjeni dojenčki, noseče žene, dojilje, bolniki in delavci izpostavljeni strupenim plinom, na odrezke z datumom od 1. do 28. t. m. dodatne nakaznice; delavci pa na nakazila vseh štirih tednov, ki jih dvignejo pri osrednji mlekarni v Ul. Pascoli 10.

Delitev se konča 28. t. m. Cena škatel je 82 in 83 lir.

Izletnikom na Črni vrh

Smučarski odsek ZDTV-sporoča vsem izletnikom in tekmovalcem, da so izlet in smučarske tekme, ki bi morale biti v nedeljo 5. t. m. na Črnem vrhu, odpovedane zaradi snežnih zametov, ki so onemogočili prevoz. Izlet in tekme bodo v nedeljo 11. t. m. Prijave še danes do 19 na običajnem mestu.

Snežne prilike na Črnem vrhu: 1 m snega, —10 st. C, smuka idealna.

KINO

Rossetti. 16.00: «Preračunan škandal».
Excelsior. 16.00: «Zidovi Malapagee», Isa Miranda, Jean Gabin.
Fenice. 16.00: «Nocoj bo sonce vzšlo».
Filodrammatico. 16.00: «Dogodivščine Don Juana», Errol Flynn.
Alabarda. 15.00: «Dva mornarja in ena deklica».
Garibaldi. 14.30: «Koralni otok».
Ideale. 15.30: «Iskalci zlata», Randolph Scott.
Impero. 15.45: «Trubadur», Gianna Pederzini.
Italia. 16.00: «Večna harmonija», P. Muni, Merle Oberon, Film o Chopinu.
Viale. 14.30: «Sneguljčica in 7 škratov», Walt Disneyev film.
Vittorio Veneto. 16.00: «Brez medenih tednov», Ester Williams.
Adria. 15.00: «Kriminalci».
Armonia. 15.30: «Ljubezen brez izdaje», M. Oberon.
Azzurro. 16: «Pokolj v Alamsu».
Belvedere. 16.00: «Mehikanec Pancho».
Kino «Ob morju». «Življenje v cvetju», sovjetski barvani film.
Marconi. 15.15: «Verige», Amedeo Nazzari, Yvone Sanson.
Massimo. 15.00: «Rešim te», Ingrid Bergman, G. Pieck.
Novo Cine. 14.00: «Sneguljčica in 7 škratov».
Odeon. 16: «Ta ženska je moja».
Radio. 15.30: «Konec gospe Wallace», Erich von Stroheim.
Savona. 14.30: «Lepotice na kopanju» Ester Williams.
Venezia. «Zmota boga Changa».
Vittoria. 16.00: «Ženska in pošast», E. Stroheim.

Kdo koga raznaroduje

Na stvarne članke «Primorskega dnevnika» «Kdo koga raznaroduje» niso šovinistični reakcionarni časopisi mogli odgovoriti s stvarnimi, argumentiranimi podatki. Še vedno so nam ostali in seveda nam tudi ostanejo dolžni odgovora na vprašanje, kaj je s slovenskimi šolami v Beneški Sloveniji. Mi nasprotno objavljamo in bomo še nadalje objavljali podatke o italijanskem šolstvu v FLRJ in v coni B Tržaškega ozemlja, ker lahko stopimo s temi podatki brez sramu pred vso svetovno javnost: ti podatki so namreč zgovoren dokaz pravilnega, demokratičnega, internacionalističnega reševanja narodnostnih vprašanj v sosedni ljudski republiki. Tudi v razvoju italijanskega šolstva se manifestira skrb ljudskih oblasti za dosledno spoštovanje narodnostnih pravic vsakega v jugoslovanski skupnosti živečega naroda.

Zadnje naše članke o italijanskem šolstvu, ki so sloneli na podatkih iz šol leta 1947-1948, hočemo danes izpopolniti s podatki novejšega datuma. Iz teh podatkov je razvidno, da je italijansko šolstvo v Jugoslaviji v ponovnem razcvitu po oni dobi, ko je vsaj za površnega opazovalca izgledalo, da je zaradi odseljevanja optantov, bodisi učiteljev in profesorjev, kot tudi dijakov italijanska šola obsojena na hiranje in izumiranje. Resnično so razni «patriotični» šolniki pokazali zelo malo, odnosno prav nič patriotizma, ko so italijansko delovno ljudstvo Reke in Istre zapustili, da so prišli kot «žrtve» v Trst, kjer v skoro popolnem brezdelju prejemajo plačo in tako prav nepatriotsko izkoriščajo svojo «madre-patrio». Toda ljudska oblast je začela z odločnostjo reševati to sicer težko vprašanje in na pomoč so ji priskočili še resnično demokratični učitelji in profesorji iz Italije, ki so po osvobojenju prišli iz Italije na Reko in v Istro. Samo na Reki je 18 takih vzgojiteljev, ki so zasedli mesta, izpraznjena po «patriotičnih» esulih. Tako je v šolskem letu 1948-1949 prišlo na srednjih šolah na vsakega profesorja povprečno 17 dijakov, medtem ko položaj na osnovnih šolah in sedemletkah doslej še ni popolnoma zadovoljiv, ker pride na vsakega učitelja povprečno 34 učencev.

Seveda se bo stanje z izšolanjem novih učiteljev na italijanskem učiteljišču na Reki z vsakim letom boljšalo.

Prav zanimiv je tudi pogled na statistiko dijakov. Če analiziramo število učencev srednjih šol, opazimo, da so višji razredi zelo šibki, medtem ko je porast dijakov v nižjih razredih zelo razveseljiv. Kaj lahko sklepamo iz tega? Število dijakov višjih razredov se je skrčilo, ker so v preteklosti, posečali srednje šole le otroci socialno privilegiranih izkoriščevalskih in buržoažnih krogov. Ko pa so ob pohodu socializma v Jugoslaviji ti ljudje izgubili svoj privilegiran položaj, so se odeli v plašč narodnega mučeništva in se kot taki z otroci vred preselili. Zato tako maloštevilni v redi višjih srednjih šol, v katere je v prejšnjih časih le težko prišel proletarski otrok. Danes pa so vrata srednjih šol široko odorta za vse, tudi za otroke istrskega ribiča ali kmeta, za otroke reškega delavca. Zato pa je število vpisanih v nižje razrede italijanskih srednjih šol močno narastlo. Oglejmo si n. pr. številčno stanje dijakov dne 1. januarja lanskega leta na gimnazijah v Rovinju in v Pulju.

NIŽJA GIMNAZIJA

	I. razr.	II. razr.	III. razr.	Skupaj
Rovinj	86	73	48	207 učencev
Pulj	171	180	64	415 »
Skupaj	257	253	112	622 učencev

VIŠJA GIMNAZIJA

	I.	II.	III.	IV.	V.	Skupaj
Rovinj	18	8	13	5	7	51 uč.
Pulj	24	11	—	—	—	35 »
Skupaj	42	19	13	5	7	86 uč.

Mislimo, da je ta prikaz dovolj zgovoren za naš trditev, da je italijanskemu delavnemu ljudstvu šele sedaj v Jugoslaviji odprta pot k višji izobrazbi, ki je bila nekoč le privilegij gospode.

Tudi na Reki se prav tako Naj navedemo tu le dva primera. V šolskem letu 1948-1949 se je vpisalo v prvi razred italijanske gimnazije 42 učencev, v prvi letnik učiteljišča pa 12 dijakov. V začetku letošnjega opaža porast števila dijakov. Šolskega leta t. j. 1949-1950 pa se je vpisalo v prvi razred gimnazije 82 dijakov, v prvi letnik učiteljišča pa 31 dijakov.

Prav tako kot za osnovno in srednjo šolo je v Jugoslaviji poskrbljeno za izobrazbo v materinščini tudi za italijanske vajence. Na Reki obstaja italijanska šola učencev v gospodarstvu, ki jo obiskuje 120 italijanskih vajencev. Na tej šoli je poleg honoranega upravnika nameščenih še 12 honorarnih učnih moči. Velika industrijska podjetja «3. maj» in «Aleksander Rankovič» imata svoje lastne šole za vajence in tudi na teh šolah obstajajo italijanski oddelki. Pri nas pa seveda si ne moremo prav zamisliti, da bi številni slovenski mladinci, ki so vajenci v obrti, trgovini in industriji, dobili svoje slovenske strokovne tečaje.

Tudi vprašanju dijaških domov ne drži niti Trst, niti Gorica primere z Jugoslavijo. Tržaški in goriški slovenski dijaški dom sta privatni ustanovi in ne uživata nikakih državnih podpor. Nasprotno se mora goriški boriti z najrazličnejšimi težavami, proti tržaškemu se pa zaletava šovinistično časopisje in profesor Sciolis zliva proti njemu svoj šovinistični bes na seji mestnega sveta. Italijanski dijaki v Jugoslaviji pa uživajo gostoljubje dijaških domov, ki jih je ustanovila in jih vzdržuje ljudska oblast. Tako ima Rovinj italijanski dijaški dom s 66 gojenci, lansko leto pa je bil ustanovljen v Rovinju še italijanski dom za učence v gospodarstvu. Na Reki ima dijaški dom italijanskega učiteljišča 20 gojencev. Prav tako uživajo gostoljubje dijaških domov italijanski dijaki v drugih mestih, s srednjo šolo (Pulj, Labinj itd).

Le kaj bi odgovorili na šovinistično bevskanje in laganje, da se v Jugoslaviji zatira italijanski element, oni sicilski delavci, ki so prišli iz svoje domovine na Reko kot analfabeti in so se v «barbarski» in «nekulturni» Jugoslaviji v italijanskih analfabetskih tečajih naučili pisati in brati?

Tem in vsemu delovnemu ljudstvu je njihova lastna domovina tlačena; pot do izobrazbe, pot do napredka jim je pokazala in odorla šele «šovinistična Jugoslavija», ki je za vse svoje narode in vse svoje manjšine resnično pravična mati.

Šolske oblasti skrbijo za razvoj italijanskega šolstva v hrvaški ljudski republiki tudi s tiskanjem novih učnih knjig; za vzgojiteljski kader pa izhaja mesečna pedagoška revija «La scuola nuova».

Ce primerjamo opisani položaj italijanskega šolstva v Jugoslaviji s položajem slovenskega šolstva v Trstu, zlasti pa na Goriškem, pod Italijo, se pokaže v žarki luči brezmejna predrznost šovinističnih krogov, ko vpijejo o slaviziranju Italijanov v Jugoslaviji in v coni B, medtem ko se oni sami poslužujejo vseh mogočih in nemogočih sredstev, da uničujejo šolstvo tržaških in goriških Slovencev.

ZA SPREMEMBO krivičnega dekreta

Zastopnik Ljudske fronte se zavzema za tisoče prizadetih uradnikov

Po prečitanem zapisniku je župan poročal občinskemu svetu, da je v imenu odbora vplival na sporni stranki industrijcev in industrijskih delavcev, naj bi se s primernim kompromisom ognili grozeči stavki in skušali doseči obojestransko zadovoljivo rešitev spora. (Kakor smo videli, se mu namen ni posrečil).

Sledilo je nekaj manj važnih interpelacij, nakar je zastopnik LF dr. Dekleva iznesel pred svetom težke in krivične posledice zakonskega dekreta iz leta 1939, zaradi katerega je še danes na tisoče uradnikov brez starostnega zavarovanja. INPS namreč še vedno dosledno tolmači takratni dekret, ki je odvzel te vrste zavarovanja uradništvu z mesečno plačo nad 1500 lir. Dr. Dekleva je pozval župana, naj posreduje pri vojni upravi za čimprejšnjo revizijo krivične določbe na način, kakor je bilo to doseženo že za zavarovanje proti brezposelnosti. Utemeljujoč nesmiselnost še vedno veljavnega zastarelega ukrepa, je prikazal nujnost čimprejšnje odprave te velike socialne krivice ter priporočil, naj bi modifikacija bila uveljavljena z retroaktivno močjo.

Na široko se je raztegnila debata o sklepu odbornika Bonettija, ki predvideva prevedbo nekaterih zaslužnejših občinskih upokojencev v višje kategorije. Kljub županovemu posredovanju svetovalci dolgo niso mogli dojeti pravega smisla. Bonettijevih dolgoveznih razlag, dokler se niso na koncu zečinili i za samo priporočilo gornjega sklepa. Se bolj trpka usoda je doletela drugi sklep istega odbornika, po katerem naj bi občina oddala izkoriščanje in prebiranje smeti v roke privatnikom. Proti sklepu je volilo tudi nekaj demokristjanov.

Pred svet je prišla že zadeva z dirkališčem na Montebellu, ki ga namerava občina oddati v najem z novo pogodbo in pod ugodnejšimi pogoji. Odobrena je bila dalje nova tarifa, zadevajoča pokopališče grobnice in spomenike, prav ob koncu seje pa je bila izvoljena komisija, ki bo skrbela za uveljavljenje pravilnika in cen in za nemoteno poslovanje tržaške ribarnice. V komisijo so bili poleg enega občinskega svetovalca voljeni zastopniki vseh vrst trgovskih obratov in poslovalnic.

Izjava tov. Franca Kralja - Petka o „terorju v coni B"

V zvezi s člankom objavljenim v listu «Il Lavoratore» z dne 25. t. m. pod naslovom «Il terrore nella zona B» se je naš dopisnik zglasil pri tov. Kraljuh-Petku, ki mu je podal naslednjo izjavo:

1. V gonji sovražnikov delovnega ljudstva, ki je v coni B na oblasti, katero vodijo od 1945. leta dalje in kateri se je pridružila tudi frakcionaška skupina tržaških informbirojevcev, dosega imenovani poziv vodstva omenjene skupine vrhunec.

Ta najnovejša faza v gonji proti ljudski oblasti v coni B, katero otvarja škof Santin v svoji novoletni pridigi in jo nadaljuje list «Il Lavoratore» z omenjenim člankom, je izraz obupa, ki išče izhoda v interveniji zunanjih sil proti obstoječemu redu v coni B.

2. Zločinsko in zavestno potvarjanje dejstev s strani Santina in Vidalija o dejanskem stanju v coni B izvira iz skupnega sovraštva do ljudske oblasti in demokracije, ki jo je izvojevalo ljudstvo v teku NOB. in skupne želje po priključitvi STO-ja k Italiji. Ne gre jim v račun, da si svobodno in suvereno delovno ljudstvo brez zasčitnikov ustvarja svobodno in srečno življenje, ki je sad lastnega trdega dela. Da bi se prekrivali nekdanji zatiralci in fašisti ponovno dokopali do oblasti in sedli za vrat delovnemu človeku, zahtevata Vidali in Santin pomoč od zunaj.

3. Kriminalna dejanja, ki jih v coni B izvajajo zločinci poslani iz Trsta, kot je primer Cergolja, ki jih organi ljudske oblasti preganjajo, ni pripisovati miroljubnemu in svobodoljubnemu prebivalstvu cone B ampak dejstva, da tu cona meji z deželo, kjer se bohoti kriminal vseh vrst, kjer se organizirajo teroristične skupine za izvajanje terorističnih in kriminalnih akcij v naši coni, kot je primer Driolija (za Vidalija «Mazzinianos»!).

Nemoralnost teh lažnih prijateljev ljudstva se izraža pri Santinu v lažni trditvi n. pr. da smo izgnali redovnike iz Strunjana, medtem ko so na svojem mestu; pri Vidaliju pa nesramno zagovarjanje moralne propalice Poccecaia, znanega saboterja agrarne reforme.

4. O ljudskem značaju oblasti v Istrskem okrožju pričajo dejanja. Dokazuje ga enoletni gospodarski plan, proračunske postavke za šolstvo, kulturo, zdravstvo; dokazuje ga nevideni polet delovnih množic pri izvajanju gospodarskega plana. Odlok o gospodarskem planu je smrtni udarec Santinovim in Vidalijevim provokacijam, zato ni naključje, da se je list «Il Lavoratore» oglasil s svojim pozivom na intervencijo neposredno po zasedanju IOLO (ki ga imenuje «neko javno zborovanje»).

Svetovno javno mnenje in zlasti delavski razred sta že prisluhnila in vedno bolj poslušata glas resnice, ki si utira pot v svet kljub provokacijam Kominforma in Santina. Resnice o stvarnosti Istrskega okrožja ne bodo prevpile nobene laži in klevete, kakor tudi ne bodo preprečile, da bi si ljudstvo Istrskega okrožja v bratskem sožitju med tu živečimi Italijani, Slovenci in Hrvati ustvarilo lepšo bodočnost.

Sovjetska zveza priznala Vietnamsko demokratično republiko

MOSKVA, 31. — Moskovski radio je ponoči objavil poročilo tiskovne agencije Tass, ki javlja, da je Sovjetska zveza priznala Vietnamsko demokratično republiko in z njo navezala diplomatske stike. Sovjetska zveza je zato priznala demokratično republiko Vietnam, ker predstavlja ogromno večino prebivalstva tega ozemlja.

V moskovskih krogih ni vest o priznanju Vietnama s strani SZ izzvalo nobenega presenečenja. Potem ko je Ljudska republika Kitajska priznala Hočiminha, je bilo še vprašanje časa, kdaj bo isti korak storila Sovjetska zveza. Članki v sovjetskem tisku pišejo, da ima demokratična republika Vietnam oblast nad 90 odst. prebivalstva, medtem ko jih ima francoska lutka Bao Dai komaj 2 odst. Sovjetska zveza bo Hočiminhovo vlado podprla tudi na diplomatskem področju. Ni izključeno, da bo Sovjetska zveza podprla sprejem Hočiminha v OZN in da se bo uprla vsakršnemu predlogu, da bi sprejeli Bao Daia v OZN.

Spopad med indonezijskimi in holandskimi vojaki

DJAKARTA, 31. — 40 km južno od Djakarte je prišlo do incidenta med holandskimi in indonezijskimi vojaki. Indonezijski vojaki so namreč začeli streljati na dva tovorna avtomobila polna holandskih vojakov, ker se ista ustavila na poziv Indonezijcev. Holandski vojaki so takoj odgovorili z ognjem. Spopad med obema skupinama je trajal pol ure.

Francoska narodna skupščina odklonila nekatere predloge vlade

PARIZ, 31. — Na današnji jutranji seji francoske narodne skupščine so poslanci različnih strank preučili stališče do vprašanja zaupnice

PSOVKE BUDIMPEŠTANSKEGA RADIA

„Tvoja dolžnost ni premišljevati, temveč ubogati"

Zasedanje skupščine centralnega komiteja Ljudske mladine Jugoslavije je radio Budimpešta omenil s kopico psovk v smislu nove budimpeštanske resolucije, katera je KPJ razglasila za fašistično. Najnovejši komentar tega radia je razglasil Ljudsko mladino Jugoslavije za «Hitlerjugend». Pa pustimo za sedaj na strani vprašanje, kje se je bolje počutil in imel večjo zaslombo, bodisi takrat ali danes «Hitlerjugend» — ali pri nas ali na Madžarskem. Omenili bomo samo, kako je to svojo psovko podprl s popačenim citatom iz govora Milorada Pešiča, v katerem pravi: «Mladina postavlja razna vprašanja o sporu, hoče pojasnila in bi rada o tej stvari razpravljala. Toda mi ne bomo dovolili, da se razpravlja o obtožbah, temveč se bomo borili». Pravilno pa se ta citat Pešičevega govora glasi takole: «Našo mladino zanima vse polno vprašanj o posledicah spora med našo partijo in CK VKP (b). Ona ta vprašanja tudi postavlja, hoče pojasnila in diskusijo. In dalje: «Naša osnovna politična naloga je: spoznati vsakega mladinca in mladinko v naši domovini, o vzroku spora med našo partijo in CK VKP (b), o borbi naše partije za enakopravne odnose med socialističnimi državami, o kontrarevolucionarnem informbirojskem revizionizmu itd».

Citat budimpeštanskega komentarja prihaja do tega zaključka: «Pešič bi torej hotel, da bi mladina zaprla oči pred resnico . . . ». Na podlagi tega tolmačenja jo je primerjal s «Hitlerjugendom», kateri so njeni «višji» govorili: «Tebi ni dovoljeno misliti, za tebe misli Fuehrer. Ti moraš samo ubogati!»

Ne ugovarjamo, da so hitlerjevci res tako delali. Oni so skrivali resnico pred narodom, jo pačili, kakor to dela budimpeštanski radio, ki je Pešičev govor spremenil na hitlerjanski način.

Kako pa je v tem pogledu recimo v Madžarski (da o Sovjetski zvezi niti ne govorimo)? Ali sme tam mogoče kdo postaviti vprašanja, na primer kako se je neka država, ki je zatrla kapitalizem, kar čez noč spremenila v fašistično, čeprav ima delovno ljudstvo v rokah proizvodnjo itd., ali, kako da je KPJ, ki je izvedla revolucijo na čelu istega Centralnega komiteja in tovariša Tita, imperialistična itd.? Kaj takega bi se težko moglo primeriti v Madžarski ali kateri drugi informbirojevski državi. V ten državah niso objavljali odgovore Centralnega komiteja KPJ na pisma VKP (b) in na resolucijo Informbiroja. Nasprotno, številke «Borbe», ki so te odgovore prinašale, so tamkaj zaplenili, čitalce pa zaprli. Sovjetska nota, ki govori, da je «do podrobnosti razkrila Titovo kliko» in jo strupeno oblatila, je bila objavljena v jugoslovanskem časopisju, medtem ko ni bil odgovor jugoslovanske vlade na to noto omenjen v informbirojevskem časopisju, temveč se je o njej, začenši od «Pravde» pa do «Szbad Nepa» drugače pisalo, kakor je «Titova klika, prestrašena zaradi resnične analize njene izdaje, skrila pred narodom resnico in se ni upala objaviti ta genialni dokument sovjetske vlade». Po drugi strani pa so postale razne resolucije ,pisma VKP (b), sovjetske in druge note obvezno čtivo v pouk komunistom v informbirojevskih državah. To tvarino so «študirali» po celicah in, čeprav je bilo vse to «resnična analiza», se o stvari ni smelo razpravljati , temveč se enostavno učiti na pamet. Razumljivo pa je, da ljudje v teh državah o vsem tem vseeno razmišljajo in si postavljajo razna vprašanja, vendar sami zase. In zato prav tam velja pravilo: «Tvoja dolžnost ni premišljevati, ampak ubogati».

Toda praksa je že pokazala, da oni, ki se tega pravila držijo, propadejo. Zato nimamo razloga, da ne bi verjeli, da bo to pravilo veljalo tudi za informbirojevske države.

Razstava umetnih fotografij v Beogradu

V Beogradu so odprli drugo zvezno razstavo umetniških fotografij. Na razstavi je 87 članov zveze razstavilo nad 350 umetniških fotografij, ki kažejo po večini podrobnosti iz socialistične stvarnosti, graditev tovarn in drugih velikih objektov petletke, slike iz življenja in dela delavcev ter znanih delovnih ljudi.

«ZDRAVE SILE» V KP BRITANIJE

Časopis «World Whews and Views», ki ga izdaja KP Britanije, je objavil v januarski številki tipiziran obrekovalni članek informbirojevske propagande. Če članek ne bi bil podpisan z imenom Jamesa Klagmanna, bi bil popolnoma nezanimiv, kot so nezanimivi celi kupi podobnih, ki so si na las podobni .Toda ime Jamesa Klagmanna zasluži določeno pozornost, kajti to ime je znano.

Že pred vojno so imeli delegati jugoslovanske študentske mladine na mednarodnih kongresih priložnost spoznati Jamesa Klagmanna, ki je tisti čas delal v naprednih mladinskih organizacijah, kakršna je bila n. pr. Svetovna študentska skupnost s sedežem v Parizu. Na poziv združene študentske mladine se je ustavil Klagmann med svojim potovanjem na Daljni vzhod v Beogradu, kjer je imel na univerzi predavanje. Med svojim bivanjem v Beogradu se je izredno zanimal za Jugoslavijo, za napredno dviganje v njej, zlasti pa za mladinsko gibanje. To ni bilo niti najmanj čudno glede na to, ker je bil Klagmann tedaj komunist in član KP Britanije. Stvar pa je postala čudna med vojno, ko je Klagmann zopet kazal veliko zanimanje za Jugoslavijo in narodnoosvobodilno vojsko. Leta 1944. je bil v Bariju kot major britanske vojske v službi neke obveščevalne ustanove. V Bari je Klagmann prišel iz Kaira, ki je bil med vojno sedež bivšega kralja Petra in štaba «kraljevske vojske izven domovine», vendar se ni s tem končalo zanimanje Klagmanna za Jugoslavijo. Po osvoboditvi Beograda je prišel v Jugoslavijo, in sicer kot funkcionar Unrine misije. Vse to bi bilo končno povsem naravno, če ne bi bil Klagmann hkrati tudi član KP Britanije, t. j. komunist. Če pa povežemo njegovo misijo, ki jo je imel kot angleški major v Kairu, in njegov prihod v Bari (tedaj, ko je bila v njem komanda baze narodnoosvobodilne vojske v Jugoslaviji) in če temu dodamo še njegovo bivanje v Jugoslaviji v svojstvu uradnika Unrine misije, tedaj je vsakomur precej jasno, kdo je Klagmann, kakšen komunist je in od kod izvira to njegovo zanimanje za razmere v Jugoslaviji.

Danes je Klagmann znova v Londonu in opravlja še nadalje funkcije v Komunistični partiji Britanije. Je urednik partijskega lista «World Whews and Views», izvedenec Harryja Pollitta za Jugoslavijo in pisec obrekovalnih člankov proti KPJ. Kaj dela Klagmann razen tega, nam je zelo jasno.

Kenneth Seyers, ki je bil britanski zvezni častnik v jugoslovanski armadi, po vojni pa dopisnik lista «News Chronicle» v Beogradu, je tudi vpliven človek v britanski Komunistični partiji. Betty Welles je hodila po osvoboditvi po Jugoslaviji, da bi se afirmirala kot «njena prijateljica», kar ji na njeno žalost, pa tudi v razočaranje njenih delodajalcev, ni uspelo. Tudi ta je članica KP Britanije. Peter Ryk, pomočnik vojaškega atašeja britanskega veleposlaništva v Beogradu, ki se je omenjal na razpravi proti pristašem Draže Mihailoviča, je tudi član KP Britanije in ima važno vlogo v partijskih krogih Anglije. Vsi ti se danes aktivno bore proti Jugoslaviji in njeni Partiji, seveda z drugih postojank — kot «zvesti prijatelji» Sovjetske zveze, kot «čuvarji internacionalizma in mednarodne solidarnosti» itd. — s žimer dokazujejo, da je neka zveza med kampanjo, ki jo vodi Informbiro proti socialistični Jugoslaviji in njihovimi pravimi naredbodajalci, ki se skušajo s to kampanjo okoristiti. To potrjujejo besede tovariša Tita, da so se vtihotapili v vodstva komunističnih partij nekaterih evropskih držav (pa ne samo vzhodnoevropskih, kot je to «Daily Worker» svoječasno pisal), sumljivi ljudje, ki skušajo napeljati s svojo udeležbo v tej protirevolucionarni gonji vodo na mlin svojih gospodarjev.

Strokovni kmetijski tečaji na Slovenskem Koroškem

Ker avstrijske oblasti na Slovenskem Koroškem nočejo dovoliti slovenske kmetijske šole, so Kmečka zveza, Zadružna zveza in Prosvetna zveza organizirale krajše tečaje in strokovna predavanja o kmetijskih vprašanjih. Zadružni svet je imel 12 predavanj o modernem gospodarstvu in drugih kmetijskih vprašanjih.

SNEG JE ZAPADEL IN POBELIL S SVOJO SNEŽNO BELINO CELE POKRAJINE. NA SLIKI JE GOZD V OKOLICI ČRNEGA VRHA

GOSPODARSTVO

TRGOVINA • INDUSTRIJA • PROMET • FINANCE

Mar naj Trst izgubi avstrijski tranzit?

Rimska politika ni zavarovala koristi tržaške trgovine - Trst naj se pogaja neposredno z Dunajem

Pred dnevi so se pričela v Rimu pogajanja za sklenitev nove italijansko - avstrijske trgovinske pogodbe. Med italijanskimi in avstrijskimi krogi se je vnela polemika zaradi neuspeha sedanje trgovinske pogodbe. Pogodba ni niti Trstu prinesla pričakovanega olajšanja v tranzitnem prometu, pač pa nove ovire, ker se je plačilni promet še bolj komplificiral.

Italijansko-avstrijski trgovinski dogovor z dne 1. aprila 1949 je določil izmenjavo med obema državama na 40 milijard lir. V prvih 9 mesecih, t. j. do konca 1949 pa je dosegel italijansko-avstrijski trgovinski promet komaj 15 milijard lir. *Z dunajske strani očitajo, da Italija niti teoretično ni izkoristila kontingentov, določenih za uvoz iz Avstrije, ki bi po pogodbi do 85 odst. obsegal železo in izdelke, les, papir, lepenko in izdelke. Zlasti kontingenti papirja niso bili izkoriščeni.*

Isto trde italijanski krogi za svoje blago. Neuspeh pogodbe tiči 1. v težavah, kupčijskih in uradnih, okrog recipročnih poslov; 2. v pomanjkanju tečaja med liro in šilingom. Dunajski krogi zdaj zagovarjajo uvedbo klirinškega obračunavanja po tečaju 29 lir za šiling. Z italijanske strani se čuje pripomba, da je tak tečaj previsok in bi ne koristil trgovanju.

V tem okviru se je po sili razmer znašla tudi tržaška trgovina in zlasti tranzitni promet. Omenjena pogodba je vključila postavko 2.7 milijarde lir za plačevanje tržaških pristaniških uslug, brodnin na italijanskih ladjah in dela oljarne Gaslini za Avstrijo. V ta namen so ustanovili poseben «račun uslug» pri italijanskem deviznem uradu, na katerega naj bi italijanski uvozniki nakazali 15 odst. vrednosti avstrijskega izvoza. Toda tržaški špediterji so takoj opozorili, da to ne bo šlo. Tako se je tudi zgodilo. V ta «conto servizi» so kapali neznatni zneski z velikimi zamudami, pristaniške stroške avstrijskega tranzita pa so bolj in bolj finansirali tržaški špediterji. Razen tega so se tržaški stroški za Avstrijce skoraj za 100 odst. podražili, ker so jih od dneva sklenitve pogodbe dalje obračunavali na osnovi kompenzacij kot «priznalne stroške» po povprečnem tečaju 3.5 do 3.7 šilinga za 100 lir. Poprej so jih avstrijski interesenti plačevali sprva v dolarjih in nato v juntih, kar je bilo zanje polovico ceneje. Posledica vseh teh težav je bila, da je celo zmerni «Verkehr» (že 16. junija) v svojem uvodniku o plačevanju pristaniških stroškov v Trstu izrekel nenavadno ostro kritiko italijanskim uradnim in poslovnim krogom ter pozval tržaške interesente, naj zaradi lastnih koristi zahtevajo in izsilijo izpremembe.

Tako so končno še julija pr. l. sklenili uvoz 40.000 kub. m mehkega avstrijskega lesa v Italiji, da bi se s tem plačali tržaški stroški pri avstrijskem tranzitu. Se 27. oktobra je namreč M. Terrile, predsednik Združenja špediterjev v Trstu, v svojem članku v «Verkehr»-u z značilnim naslovom «1.800.000 namesto 438.000.000» poudaril, da so tržaški špediterji samo v treh mesecih (od 1. aprila do 30. junija 1949) morali kreditirati Avstrijcem 438 milijonov lir, da se ne bi tranzit čez Trst ustavil.

Razvrednotenje valut in končno tudi šilinga je zopet vplivalo na položaj avstrijskega tranzita. Po avstrijskem mnenju ugodno. Sedanji «priznalni» tečaj 3.4 šilinga za 100 lir in povprečni tečaj 630 lir za 1 dolar pomeni za avstrijske interesente hkrati tečaj 22 šilingov za 1 dolar. Zanje je tak «tržaški» dolar torej za 15 odst. cenejši kakor dolar po «premijskem» tečaju Avstrijske banke 26 šilingov za 1 dolar. S funtom, ki je zaradi brodnin važnejši, ni račun tako preprost. Funte šterlinge,ki jih nakaže Avstrijska banka, je mogoče vnovčiti v Italiji po 1700 lir, kar pomeni po «priznavalnem» tečaju med šilingom in liro za avstrijskega interesenta razmerje 59.50 šilinga za 1 funt. Avstrijski «premijski» tečaj znaša 72.8 šilinga za funt. Ta je torej čez Trst ali Italijo za 1 odst. cenejši; v resnici še za več, ker velja funt na svobodnem trgu danes le 1525 lir. Iz tega dobimo tečaj 2.31 funta za 1 dolar (600) namesto uradnega 2.80. Tudi s te strani se je torej položaj popravil v korist Avstrije, ne pa po zaslugi tržaških in rimskih uradnih krogov.

Zato ocenjujejo avstrijski krogi pomen Trsta za njihov tranzitni promet zelo suho in stvarno. Vljudno sicer menijo, da se ni treba razburjati zaradi odmeva nemško-avstrijskih tarifnih pogajanj (Hamburg) ali zaradi zborovanja avstrijskih in holandskih špediterjev v Anversu. Pristavljajo pa, da je vloga Amsterdama, Rotterdama in Anversa v avstrijskem prometu danes precej večja kakor pred vojno in tudi, da ni videti konca temu razvoju.

Kaj prinaša „Verkehr" v svoji anketi

Dunajsko špeditersko podjetje *meni glede «računa uslug» (conto servizi), ki bi naneseli 1.4 milijarde lir, da je treba počakati, ali se bodo vse dobave zares izvršile. Za naprej pričakuje sklenitev klirinškega sporazuma. Tečaj lire do šilinga se ne sme mnogo oddaljiti od sedanjega «priznavalnega» 3.5 šilinga za 100 lir ali 28.6 lir za 1 šiling. Ako bi se izpremenil tečaj med šilingom in liro, bi bil Trst še vedno konkurenčen zaradi brodnin.*

Direktor druge špedicijske tvrdke *pristavlja, da je treba, že v aprilu ali maju računati na nov tečaj med liro in šilingom. Trst bo na podlagi deviznih kalkulacij ohranil vlogo posebne avstrijske luke. To hkrati pomeni določeno omejitev prometa, ker imajo tudi druga pristanišča svoj pomen. Trst ni svetovna luka, za Levant, Sredozemlje itd. pa je za Avstrijo važen.*

Predstavnik plovne družbe *ni optimist. Računi okrog razvrednotenja šilinga so za Trst po njegovem pretirani, ako je govor n. pr. o zvezah z Londonom čez Trst itd. Nič ni dokončno. Počakati je treba, kaj bo do ukrenila pristanišča Benelux. Trst je danes cenen samo po zaslugi razvrednotenja šilinga. Kljub temu pa ni mogoče vsega sklepati čez Trst v Liverah (z italijanskimi ladjami da, jugoslovanske sprejmejo tudi plačilo v šilingih, drugi pa hočejo funte ali dolarje — op. pisca).*

Neki drugi špediter *je mnenja, da ne bo klirinški promet na podlagi nove italijansko-avstrijske trgovinske pogodbe povzročil slabšega razmerja med obema valutama kot je sedanje, ki ga bodo najbrže sprejeli na pogajanjih v Rimu.* Avstrijski pomorski agent *misli, da se bo v bodoče tečaj 3.5 šilinga za 100 lir nekaj povzpel, češ da je sedaj za 15 odst pod svetovno pariteto. To bi seveda slabo vplivalo na avstrijski izvoz lesa. Tudi po njegovem se bo tranzit čez Trst vzdržal po zaslugi razvrednotenja šilinga.*

Vse to je skrbelo tržaške kroge, ko so sestavljali v Gradcu skupno z avstrijskimi predstavniki predloge, ki naj bi jih upoštevali pri pogajanjih v Rimu. V njih zahtevajo nazaj tev na klirinški sistem. Do bivanj vnesli prednosti kompenzacijske trgovine in odstranili nevarnost klirinškega «zamrznjenja» pri prevelikem neravnovesju vplačil z obeh strani, predlagajo (po vzoru nemško-jugoslovanskega klirinškega sporazuma iz leta 1939), da se uporabi javen trgovinsko-kreditni vrednosten papir, s katerim je mogoče neovirano trgovati in je dopusten tudi v terminskem kupčevanju. Takšen ček bi izdala neka avstrijska banka na Italijanski deviznI urad, proti vplačilu enake vsote v šilingih s strani avstrijskega uvoznika, odnosno dolžnika. Ta bi poslal ček italijanskemu ali tržaškemu upniku, ki bi ga lahko uporabil za plačilo avstrijskega izvoza in pristaniških uslug; lahko bi ga tudi prodal za lire in prenesel z indosamentom po overovljenju s strani pooblaščene italijanske banke. Banke bi ček lahko razdelile na več manjših čekov v okviru iste skupne vsote. Te bi tudi poravnale dolgove avstrijskih dolžnikov. V Trstu ali v Milanu naj bi odprle tržiščе za terminske kupčije teh šilinških čekov, ki bi jih sklepali sredi ali konec vsakega naslednjih 3 do 4 mesecev.

Predlagatelji si obetajo od te kratkoročne kreditne operacije povečanje izmenjav, vključenje bank v te mednarodne izmenjave in poroštvo za delo manjših tvrdk. Izognili bi se oviri fiksnega tečaja in obenem vplivali na prilagoditev cen v Avstriji in Italiji s tem, da bi odpravili višinske skoke. Tečaj šilinga v Italiji bi se v svobodnem trgovanju prilagodil tečaju kompenzacijskih čekov: tako bi odpadle omejitve glede uporabe čekov in bi prišli do popolnoma neoviranega trgovanja med obema državama. Končno bi tako odpadle težave za tržaške posredovalce v avstrijski zunanji trgovini, ki so jim zlasti za račun brodnin «zamrznili» veliki zneski.

(IZ «GOSPODARSTVA»)

«Generalska afera» v Franciji

Zaupno poročilo o slabosti francoske politike v Indokini je prišlo v roke „sovražnikom", to je članom Vietminha, ki so po radiu objavili odlomke - Dva generala zapletena v afero

Francija domovina «afer» ima spet svojo afero. Imenujejo jo «generalska zaradi tega, ker stojita v njenem ospredju šef generalnega štaba Revers in njegov prijatelj gen. Mast, do nedavnega predstavnik republike v Tuniziji. Nič čudnega torej, če se ob takih pojavih, kjer so zapletene osebnosti, ki bi morale služiti za vzor in ki odločajo o usodi ljudi, razgibajo široke množice in da se vlada s težavo bori proti napadom številnih poslancev, ki bi hoteli malo posvetiti v te umazane kote francoske politike.

Zgodba sega v daljni Vietnam, kjer se narodno osvobodilna vojska srdito bori, da bi strla spone kolonialnega suženjstva. Poleg njene vlade Vietminh, ki so jo priznale že mnoge napredne države, je tam še vlada francoske lutke, tako imenovanega cesarja Bao Daja. Da bo zmeda še večja nahajamo v Vietnamu še francosko kazensko ekspedicijo, ki naj utrdi majajočo se kolonialno oblast ter se zato bori proti vietnamski ljudski vojski. Proti tej ekspediciji se dvigajo dnevno bolj ogorčeni protesti francoske javnosti. Vietnamska pustolovščina se je komaj začela in kaj šele končala, posebno sedaj, ko črpa narodno osvobodilno gibanje Vietnama tako moralno silo v uspehih bratske ljudske republike Kitajske.

Sredi te zagate je sklenila francoska vlada lansko poletje, da pošlje v Vietnam svojega zaupnika gen. Reversa. Kmalu po predložitvi njegovega poročila pa so se pojavili odlomki tega na radiu osvobodilne vojske Vietminha, čeprav so bili vsi prepričani, da leži v varnih shrambah zunanjega ministrstva v Parizu. Nastal je splošen poplah v vladnih krogih. Kako je moglo zaiti v javnost in celo v roke nasprotnikov strogo tajno poročilo, ki razgalja vso slabost francoskega indokineškega režima. Slika njegovo nesposobnost, graja celo visokega komisarja Pinona, ki ga je treba takoj nadomestiti s sposobnim vojakom, ter zahteva, naj takoj udušijo narodno ustajo, ker bo sicer prepozno, čeprav bi zato bilo treba klicati na pomoč ameriški denar in orožje in opustiti francoske postojanke v prilog Američanov.

Ali bo gen. Revers kriv, je odvisno od njegovih prijateljev, ki raziskujejo zadevo. Prav gotovo se je pa gibal v nad vse sumljivi družbi. Tako je štel med svoje dobre prijatelje nekega Peyreja, bogataša in direktorja trgovske družbe Rossi e Co. ki se je ukvarjala z veliko trgovino po Marshallovem planu. Pod krinko elegantnega gospoda se je skrival Henri Peyre, nekdanji nemški vohun in kolaboracionist. Bil je leta 1945 obsojen na smrt. Ker ga pa niso «našli», se je izmaknil, ostal pa mu je pečat sramote izdajalca, zaplemba premoženja in prepoved vrnitve v domovino. Navzlic temu pa je Peyre mirno živel z Parizu, imel v visokih krogih številne znance, prirejal večerje in zabave v najdražjih pariških nočnih lokalih, kamor je vabil ugledne osebnosti francoskega javnega življenja. Za te zasluge so Peyreju pripeli 1948 odlikovanje francoske legije.

Ljudje kova, kot je Peyre, niso taki, da ne bi dragocenih znancev, kot je bil Revers, skušali unovčiti. Peyre je zvedel, da se mudi v Parizu skrivnostna osebnost Hoang Van Co, ki ne varčuje z zlatniki, kadar gre za utrditev položaja svojega gospodarja Bao Daja, ki bi tako rad postal cesar, ima pa pri tem mnogo zavidnežev. Njegov uspeh je odvisen od francoske vlade, ker se Bao Dai ne bori za svoj položaj z orožjem, kakor junaki Vietminha, a Francija zaenkrat vsaj formalno že izvaja svojo nadoblast v Indokini. Zato je bil Van Co tudi pripravljen «mazati». Na tako žilico pa je ravno pritisnil Peyre. Njegov prijatelj Revers se je ravnokar odpravljal na pot v Vietnam, a od njegovega poročila je bila v mnogočem odvisna usoda Bao Daja. Obiskal je Van Co, postavil svoje prijateljstvo z Reversom v pravo luč, zraven pa še govoril o svojih zvezah v Vietnamu, da je vzhodnjak bil prepričan, da bo ta njegovemu gospodarju zajamčil prestol, njemu pa vsaj mesto ministra. Kmalu sta se sporazumela na 2 milijona frankov, od katerih pa mu je orientalec odštel zaenkrat le predujem 300.000 frankov, ostanek pa da bo dobil potem, ko se bo izkazal. Nato je Peyre odletel v Vietnam pred Reversom in se kmalu vrnil. Vrnil se je z nekimi vestmi iz vrst Bao Dajevih nasprotnikov, ki jih je Van Co ocenil za vredne denarja. Vse to je povedal Van Co, ko se je zanimala policija za njegovo delo po objavi Reversovega poročila.

Vendar nista imela ne on ne Peyre posebnih razlogov, da bi preveč javno prala svoje perilo. Peyre je le še povedal, da Van Cojev denar ni ostal pri njem, marveč, da je šel v druge roke. Nato je izginil v Južno Ameriko.

Reversa in Masta je pa francoska vlada odstavila. Slednjega zaradi tega, ker se je z obema komolcema potegoval za mesto visokega komisarja v Indokini, in se domneva, da je zaradi tega tudi Revers videl sečanjega možakarja Pinora na tem mestu v tako slabi luči.

Delo Bidaulta torej ne bo lahko. Treba mu bo prati šefa generalnega štaba, čigar zaupno poročilo se je znašlo v tako nezaupnih rokah, visokega komisarja Tunisa, ki se je smatral za rešitelja Vietnama, cesarskega poslanika Bao Daja, vojnega ministra Taitingerja, ki je vohunu Peyreju, pripenjal red legije časti, svojo policijo, ki je izpustila težko ribo Peyreja. Da mu bo delo laže, je zbornična večina izključila iz preiskoval-

GENERAL MAST

GENERAL REVERS

nega odbora predstavnike francoske KP, ki se bori, da bi se odkrilo ozadje in niti škandala, ki v čudni luči kaže javno življenje «obnavljajoče» se Francije.

Zilliacus razkrinkuje podle laži Kartuna, komentatorja angl. lista „Daily Worker"

London, 30 jan. (Tanjug): Neodvisni laburistični poslanec Conny Zilliacus se dotika v listu «New Stateman and Nation» pisanje komentatorja lista «Daily Worker» v brošuri «Titova zarota proti Evropi» in piše, da bi moral biti človek neverjetno lahkoveren, če bi hotel verjeti v brošuri navedenim trditvam.

Zilliacus poudarja: da je «Kartun napisal knjižico, v kateri obravnava obtožbe kot znane resnice». Vzemimo na primer, piše Zilliacus, višek obtožbe, da so skoraj vsi jugoslovanski voditelji «dezerterji in izdajalci demokracije ter socializma», ki so bili trockisti pred vojno in so postali agenti britanske in ameriške obveščevalne službe med vojno in po njej, ali pa Raikovo izjavo, da so bili med 150 jugoslovanskimi «trockisti», s katerimi se je baje razgovarjal v «Deuzieme Bureauju» in z gestapovci v taboriščih «Saint Cyprien» in «Vernet» tudi Bebler, Maslarič, Mrazovič in Vukmanovič. Niti eden med njimi, poudarja Zilliacus, ni nikdar bil v kakem od teh taborišč. Prvi trije so bili hudo ranjeni pred zlomom v Španiji in evakuirani naravnost v Pariz, od koder so se vrnili v Jugoslavijo, Vukmanovič ni bil nikdar v svojem življenju ne v Španiji ne v Franciji, takrat pa je bil zaprt v Jugoslaviji.

Ko obravna Zilliacus poglavje, v katerem je Kartun prevzel «junaško» nalogo, da pokaže maršala Tita kot «resničnega izdajalca», piše, da je bil tu dosežen višek neumnosti. Zilliacus ironizira to poglavje in pravi, da je bil Tito baje «izdajalec» (verjetno na strani nacistov) zaradi tega, ker je vodil partizansko vojsko, ki je od začetka do konca vezala 40 sovražnih divizij v Jugoslaviji ter narasla na pol milijona ljudi.

Zilliacus poudarja na koncu, da je dobil pri branju te knjige vtis, kot da je Kartun zamenjal razredno borbo s pustolovskim romanom.

Nagrade za najboljše

ORG. SEKRETARKA CK KPS TOV. LIDIJA SENTJURC PREDAJA NA I. ZBORU ZADRUŽNIKOV SLOVENIJE NAGRADO TOV. TEREZIJI PEKLARJEVI NAJBOLJŠI ČLANICI VINOGRADNIŠKE ZADRUGE «MELJSKI HRIB»

Pod svobodnim soncem

SPISAL: Lizzegatto — II. DEL

161

V Radovi roki se je posvetil kratek mož, iz Hunovega vratu je brizgnil vroč črn curek.

Na bojišču so obležali vsi Huni in petnajst Slovenov, dasi so bili vsi zavarovani s šlemi in oklepi. S spoštovanjem je ponavljal Iztok, hodeč med trupli:

«Morana, kako vrli junaki!»

Ko so se Sloveni odpočili od vročega boja in darovali Perunu skromne obete, je velel Iztok, da pobero mrtvecem orožje, polové konje, trupla pa zakopljejo, da jih ne oskrunijo mrhojede. Zakaj bili so preveliki junaki, da bi njih kosti počivale razmetane in oskrunjene po stepi.

Hado je poiskal Tunjusevo truplo. Ostal je pri njem in se zagledal v široko, v smrtnem boju z grenkobo napolnjeno lice. Divjega sina prirode je obšla gorka slast, ko je gledal truplo njega, ki mu je ugrabil izvoljeno, od srca ljubljeno. Segel je po Hunovi čepki, po rdečem plašču in mu ga strgal z ramen, da se je preparal dragoceni škrlat. Rado se je pasel celo ob razdejanju obleke tistega, katerega je črtil z večnim črtom še mrtvega. Trgaje ob zaponah mu je snel oklep iz konjskega roga, ki je bil posejan na prsih in na zaponah z rubini in smaragdi.

Ko ga je potegnil Tunjušu z života, je padel s prsi kos zvitega pergamenta.

Rado je pobral pisanje, razmotal in gledal neuk brezmiselno na črke.

«Morda je važno pismo,» je preudaril in ga takoj nesel Iztoku.

Ko je v Bizancu izšolani Svarunič pogledal pergament, je vzkliknil:

«Na bogove, od samega Upravde! Iz carske pisarne!»

Oči so mu razburjeno begale po vrstah, jeza in radost sta se kresali v njih.

«Maščevanje usode!» je izpregovoril važno, ko je prebral do konca. Krog njega so se zbrali vojščaki in strmeli, kaj je bilo v pismu.

«Tunjuš in Upravda sta kopala jamo Slovenom, ali sedaj padeta sama vanjo. Tunjuš je že na dnu, za njim pride Upravda! To pismo je dar sprave med Anti in Sloveni»

Vse se je zavzelo. Radovedna napetost med vojščaki je rasla. Zgrnili so se tesneje k Iztoku in poslušali, ko jim je tolmačil carski pergament.

«Možje, borilci za maščevanje bratov in očetov, ali se pomnite, kaj sem vam govoril pred vojsko z Anti? Kdo je bil glavar izdajalcev? Morda Volk? Morda Viljenec?»

«Tunjuš,» je votlo zamrmralo med poslušalci.

«Tunjuš, pesjan! Pravdo govorite! On je prelil bratovško kri, on je podpihal ogenj zavisti, on zasadil kol in zabil plot med Ante in Slovene. Danes je žel, kar je sejal. Nam pa je dala usoda v roke ključ, s katerim odpremo zopet srca bratov Antov»

Vojščaki so se začudili. Pod nebo se je raglegel vesel vzklik. Iztok je dvignil pergament.

«Poglejte, to pismo izdajstva se je grelo na izdajalskem srcu, toda srce je omrznilo in otopela je puščica, ki jo je pomočil v zavist in zvijačo ter naperil v narod Slovenov. Carska pisarna sporoča v pismu vsem trdnjavam po Meziji, Traciji in Iliriji, naj Tunjuša sprejmo, če pride, kot zaveznika Bizanca, naj ga varujejo kot vrlega državljana. Zakaj on je razdvojil barbare, Ante in Slovene, on je vodil starešine Antov v Turris, da se zvežemo z njimi zoper Slovene in Varhune. Njegovo delo je, da je varna meja na severu ob času, ko se bije boj za Italijo».

Truma se je zavzela in začudila.

«V Turris da so dospeli Anti? Pogibel preti gradišču! Če srečajo Slovene, ki se vračajo s plenom? Morana! Naprej, na pomoč!»

«Naprej, da sežemo Antom v roke! To pismo uniči spor! Slava Perunu!»

Iztok je zvil pergament. Takoj so zajezdili na splave in se napotili čez Donavo proti Turrisu.

Dasi bi bili zlahka dosegli še tisti večer na pol razdejano mesto, si je Iztok premislil. Vojaki so bili izmučeni, konji spehani. Če pridejo do Antov na noč, jih ti lahko napadejo in premagajo. Slutil je, da mora biti za brdom in lesom, ki se je vlekel vzporedno z Donavo proti Aluti, cela vojska Antov. Zakaj sicer bi si ne drznili priti pred vhod do gradišča Slovenov.

Zato se je utaboril v šumi na južni strani brd in čakal noči. Pet najzanesljivejših vohunov pa je odposlal ponoči preko gozda v Turris, da poizvedo za moč Antov.

Ko se je razgrnila noč nad pokrajino, noč brez mesečine, pa bogata za čudo nizkih in svetlih zvezd, je ležal Iztok vznak na mahu; pod glavo si je dejal ščit, čez prsi, opasane s trdim jeklom, težki meč. Odkar se je vozil z Ireno od Epafroditove vile po Propontidi, se mu ni zdela še nobena noč tako lepa, nikdar se mu niso približale zvezde tako nizko, nikoli mu niso bile prsi tako pretesne kakor ta večer. Ves ogenj strastno ljubečega srca se je razkipel po žilah. Pod oklepom je trkalo srce ob Epafroditovo pismo, ki je tiho šepetalo: «Pridi, junak, pridi po golobico! Ze dviga peruti, njeno modro oko koprni na sever.

Nadaljevanje sledi

UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI, št. 6, III. nad. — Telefon štev. 93-808. — UPRAVA: ULICA S. FRANCESCO št. 20 — Telefonska št. 73-38
OGLASI: od 8.30-12 in od 15-18 - Tel. 29-477. Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca; trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir. Za FLRJ: Za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din.
Odg. urednik STANISLAV RENKO. — Tiska Tržaški tiskarski zavod. — Podruž.: Gorica, ul. S. Pellico 1-II., Tel. 11-32 - Koper, ul. Battisti 301a-I, Tel. 70.
NAROČNINA: Cona A: mesečna 260, četrtletna 750, polletna 1400, celoletna 2600 lir; cona B: izvod 3, mesečno 70 din; FLRJ: izvod 4.50, mesečno 100 din. Poštni tekoči račun za STO-ZVU: Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska - Ljubljana, Tyrševa 34 - tel. 49-63, tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90603-7. — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.Z.O.Z. - TRST